

Francine Houben

ontwikkelde haar zintuigen
in Zuid-Limburg

VERMAARDE ARCHITECT GELOOFT BOVENAL IN SCHOONHEID

Aan wapenfeiten geen gebrek. Francine Houben (Sittard, 1955) studeerde in 1984 cum laude af als architect aan de Technische Universiteit Delft, richtte in datzelfde jaar het inmiddels op wereldschaal vermaarde *Mecanoo architecten* op. Won prestigieuze prijzen, bekleedde internationale professoraten, waaronder *visiting professor* in Harvard. Was directeur van de eerste internationale Architectuur Biënnale in Rotterdam en werd in 2008 in Nederland uitgeroepen tot zakenvrouw van het jaar. Ze realiseerde een architectonisch oeuvre dat in geen boek over aansprekende hedendaagse architectuur ontbreekt en is zelf – net als haar architectuuropvatting – aards, zintuiglijk, intuïtief. Nog steeds wordt ze gedreven door dezelfde idealistische dienstbaarheid aan de maatschappij als toen zij in de architectuur begon. „Ik wil iets maken dat mensen verheft of verder brengt. Ik geloof in schoonheid. Schoonheid geeft houvast. In Limburg, waar ik opgroeide, heb ik mijn zintuigen ontwikkeld.”

TEKST: Ludo Diels

FOTOGRAFIE: Harry Heuts

‘Heimwee
ken ik niet’

Francine Houben wordt goed afgeschermd. Begrijpelijk, gezien de aandacht die zij en haar architectenbureau Mecanoo uit Delft genereren. Haar *personal assistant* belt dagen vóór het interview om te vragen welke invalshoek het artikel krijgt. Een dag later komt een *pr-medewerker* van de intussen meer dan negentig medewerkers tellende organisatie aan de lijn met het verzoek om eerdere artikelen op te sturen zodat men zich een beeld kan vormen. Goede voorbereiding is het halve werk, zeker in de architectuur.

Aangekomen in het monumentale grachtenpand in het stadshart van Delft, gaat de *personal assistant* voorop naar een uitgediende kapel waar nu indrukwekkende maquettes de aandacht opeisen voor het imposante architectonische oeuvre van Mecanoo. De universiteitsbibliotheek van Delft en Nederlands grootste woontoren, Montevideo, in Rotterdam zijn er te bewonderen, evenals een aantal kleinere projecten van de laatste decennia. Het project ‘Herdenkingsplein’ in Maastricht dat zij begin jaren negentig realiseerde en waarvoor zij een onderscheiding ontving, is niet op een maquette te zien.

Het ruime halve uur dat Francine Houben op zich laat wachten, verglijdt aangenaam in het serene vertrek.

LIMBURGSE WORTELS

Francine Houben oogt die late ochtend wat vermoeid, bleekjes en gehaast, maar wel vriendelijk. Een rijzige gestalte; charismatische persoonlijkheid. Ze komt direct uit een werkvergadering en heeft kennelijk nog even tijd nodig om afstand te nemen van teken- of vergadertafel. Hectische tijden zijn het. Vlak na het interview vertrekt ze voor een grote prijsvraag naar Istanbul. Zeker als het thema nu

eens niet een nieuw project in Taiwan betreft of over de in aanbouw zijnde gigantische bibliotheek van Birmingham gaat, maar een particuliere *trip down memory lane* naar haar Limburgse wortels, kost het even tijd om soepel en ontspannen terug te blikken op haar jeugd in Heerlen. Vriendelijk afstand bewarend, plukt ze haar eerste herinneringen in het glooiende Limburgse landschap van haar kindertijd. Een landschap dat zich blijvend in haar en haar werk heeft vastgeklonken, zo zal later blijken.

Houben, meer Limburgs kan deze naam niet klinken. „Inderdaad. Mijn opa Peter Houben was ooit burgemeester van Sint-Odiliënberg. Zelf ben ik geboren in Sittard als vierde van vijf kinderen. De eerste jaren woonden we daar. Ik kan me er betrekkelijk weinig van herinneren. Later werkte mijn vader in Heerlen en verhuisden we naar de Zandweg. Mijn vader werkte als jurist bij de Staatsmijnen en mijn moeder zorgde voor het huishouden. We hadden een hecht en stabiel gezin.” Vanwege haar vaders werk die na de Staatsmijnen emplot vond in de directie van Gasunie, verhuisde Francine Houben veelvuldig. Daar heeft ze geen ontheemd gevoel aan overgehouden, welnee. Van elke nieuwe woonplek nam zij veel sferen, beelden, vormen, materialen, geluiden, geuren, landschappen en ideeën op.

VERHUIZEN

In de stilte van de sacrale ruimte schetst Francine Houben hoe de lijnen van haar inspiratie dwars door verschillende bewoonde huizen en beleefde landschappen lopen en uiteindelijk ook in materiële zin in het oeuvre van Mecanoo terecht zijn gekomen. „Verhuizen vormde een inspiratiebron. Ik vond het spannend om weer in een nieuwe omgeving te zijn en een nieuw huis te bewonen. Nooit verlangde ik terug naar het vorige huis. Heimwee ken ik niet.”

‘Mijn werk is spectaculairder dan ik zelf’

waren de hoogtijdagen van de mijnindustrie. Heerlen was het Rotterdam van Nederland.

Daar gebeurde het. Het was een innovatieve, optimistische tijd. Daarnaast herinner ik me het zwemmen in Terworm en niet te vergeten de prachtige kerk van architect Peutz met zijn hemels licht. Ook de landschappelijkheid, het glooiende, heeft me gevormd en heeft zelfs een weg gevonden naar veel van mijn werk.”

HEERLENSE SCHOOL?

Samen met Hubert-Jan Henket, Jo Coenen en Wiel Arets geldt Francine Houben evenwel als een sterarchitecte met Limburgse wortels. Heerlen is de stad die hen verbindt. Henket, Coenen en Arets zijn er geboren en Francine Houben beleefde er haar jeugd.

Toch gaat het Houben te ver om van een Heerlense school te spreken. „Ik heb niets met hokjes. Bovendien heb ik qua inspiratie ook van andere plekken veel meegekregen. We hebben onderling wel vaker contact. En een keer per jaar voetballen onze bureaus tegen elkaar, maar er bestaat verder geen inhoudelijke verwantschap. Ik probeer keer op keer onvergetelijke ruimtes te maken. Soms ingetogen, dan weer wat luider om aandacht roepend, maar altijd dienstbaar aan de gemeenschap. Met één specifieke stijl heb ik niets. Ik geloof dat stijl een achterhaald fenomeen is. Zelf werk ik daarvoor te intuïtief en te ondogmatisch. Elk gebouw is contextueel. Wij bedrijven architectuur en stedenbouw vanuit het perspectief van de mens. Zonder een waardeoordeel te willen uitspreken denk ik dat het werk van Wiel en Jo veel gemakkelijker te typeren valt dan mijn werk van Mecanoo. Ik denk ook dat zij als personen veel meer aanwezig zijn binnen het bureau. Ik durf te beweren dat niet Francine Houben, maar Mecanoo de merknaam is.”

DISCIPLINE

Haar *personal assistant* en een medewerkster brengen broodjes en salade. De stoel lichtjes

Heel gedreven vervolgt ze: „Maar ook de landschappen, neem het vlakke land van Groningen met de Hondsrug, de heuvels van Limburg en het duinlandschap, hebben een grote aantrekkingskracht op mij. In mijn werk speelt het landschap een beslissende rol. Ik bestudeer de nabije omgeving van een bouwwerk dan ook altijd zeer nauwgezet. Ik loop dagen rond. In Birmingham waar we op dit ogenblik werken aan de in zijn soort grootste bibliotheek van Europa, heb ik wel drie dagen rondgelopen om de stad en de wirwar aan architectonische

stijlen in me op te nemen. Het is ontzettend belangrijk om de context waarbinnen we iets realiseren te doorgronden.”

TERWORM EN PEUTZ

„Limburg is de plek waar ik mijn zintuiglijkheid ontwikkelde,” vervolgt Houben vanaf de kop van de grote vergadertafel. „Dat gebeurt zo rond je vijfde levensjaar. Ik heb de streek als optimistisch en maakbaar in herinnering. Het

achteruit schuivend, vertelt ze over haar treinreis per Transsiberië Express. Een reis die ze samen met een van haar dochters maakte. Diepe indruk liet de tocht na door de langzaam veranderende landschappen, de uitgestrektheid en de heerlijke cadans van de trein die gastvrij tot slapen uitnodigt.

Tijdens vakanties bezoekt Houben graag nationale parken in met name de Verenigde Staten en dan mag het er ook wat primitief aan toe gaan. Sowieso reist zij voor haar werk veel en vaak ook ver. Op grote ijle hoogte kan ze heerlijk ongestoord rusten of een film kijken. „Het is belangrijk dat ik gedisciplineerd leef. Anders houd ik het niet vol. Ik zou meer willen sporten, maar dat komt er niet van. Als ik thuis ben, slaap ik veel. Ik drink geen koffie en geen alcohol. Je zou me saai kunnen noemen. Maar dat is nu net mijn overlevingsstrategie. Mijn werk is spectaculairder dan ik, denk ik.”

PASSIES

Of haar architectuur als vrouwelijk getypeerd kan worden? Heftig ontkennend: „Mannelijk of vrouwelijk is in de uitvoering van mijn vak niet relevant. Natuurlijk combineer ik, als zovele andere vrouwen, mijn drukke werkzaamheden met ouderschap. Ik heb drie kinderen en een man, maar daarin beschouw ik me allerm minst bijzonder. In Nederland is het – in tegenstelling tot veel andere landen – heel normaal om de moederrol te combineren met een aansprekende job.”

Eigenlijk heeft Francine Houben geen behoefte om de doopceel van haar man en gezin te lichten. Liever praat ze over de schoonheid van haar werk. Over het feit dat ze in de architectuur verschillende passies als techniek, creativiteit en maatschappelijke betrokkenheid kwijt kan. Ze roemt de schoonheid van de Nederlandse vier seizoenen die ze vanuit haar huis aan de Kralingse Plas voluit kan ondergaan.

Bevlogen spreekt ze over het feit dat de architectuur intuïtie en analyse paart. Ook over haar liefde voor de bouw raakt ze in vervoering. Ze prijst het gegeven dat Mecanoo zowel stedenbouw, landschapsarchitectuur als architectuur en binnenhuisarchitectuur in huis heeft. Verder praat ze genuanceerd over de vermeende lelijkheid van de Nederlandse Vinex-wijken in het bijzonder en de woningbouw in het algemeen. „Vergelijk onze wijken maar eens met de massaliteit van sommige Chinese wijken. Of ga maar eens kijken naar de voorsteden van Rome of Madrid. Wat we in die steden mooi vinden, zijn de monumenten en de prachtige pleinen. Niet de volkswoningbouw. Juist wij hebben een goede traditie op gebied van volkswoningbouw.”

TEGENGAS

Francine Houben is dan ook van top tot teen passie. Bovendien geeft ze leiding aan een creatieve organisatie met ego's in alle maten. „Ik beschouw mezelf eerder als een dirigent van een symfonieorkest. Iedereen is even belangrijk en moet aan bod komen. Wel houd ik ervan dat mensen me tegengas geven. Inderdaad, we zijn enorm gegroeid. Maar liefst 25 verschillende nationaliteiten tellen onze ruim negentig

medewerkers. Iedereen neemt zijn eigen culturele achtergrond mee. Dat is fascinerend en inspirerend. Maar groeien was nooit een doel. Het is geleidelijk gebeurd. Als architect wil ik inspirerend zijn en visionair, maar tegelijkertijd besef ik ook dat ik een dienstverlener ben. De basis van het werk is humaan, het draait om de menselijke maat. Ik wil arrangementen maken van vorm en emotie. Ja, het is de schoonheid waarin ik geloof.”

